

SOSYALİST HAREKETİN SORUNLARI (TİP.'NİN DURUMU)

Her zaman önemle belirttiğimiz gibi TİP Türkiye'de ilk defa sosyal piramidin alt tabakalarından kurulmuş ve kısa zamanda emekçi kitleler arasında tutulmuş ve memleket yüzeyine yayılmış sosyalist bir partidir.

Türk sosyalist hareketi politik yönüyle ifadesini Türkiye İşçi Partisinde bulmuştur. Bu partinin bugün içinde bulunduğu kritik durum ve karşılaştığı sorunlar aynı zamanda Türk sosyalist hareketinin sorunlarıdır. Ben bu yazımda bugünkü durumun nedenlerini incelemeye çalışacağım. Hemen belirtiyim ki, burada, olaylar nasıl başladı ve gelişti, kim ne dedi ve ne yaptı, onları anlatacak değilim. Partinin en yüksek organında yapılan bir eleştirinin, ne kadar sert yapılmış olsa da, normal olarak böyle birden bir bölünmeye, uzlaşmaz kanatların meydana gelmesine yol açmaması gerekirdi. Açmışsa, bunun mutlaka kişilerin görüşleri ve tutumları ötesinde daha temel nedenleri olmak gerekir.

Temelde Türkiye'nin sınıfsal yapısı ve bu yapının parti içinde yansımaları vardır. Türkiyede sosyalist hareketin sınıfsal niteliği, çeşitli konuşma ve yazılarımda belirttiğim gibi, emekçi olan ile olmıyan ayırımı üzerinden ve emekçi kitlelerin sınıf bilinci de bu kalın ve kaba ayırım çizgisi üzerinden oluşmaktadır. Bunun için de TİP işçi sınıfıyla köylü ve kentli diğer emekçi sınıf ve tabakaların birleşik hareketi olarak yürümektedir. Ayrıca, TİP.'nin programına aldığı ekonomik-sosyal dönüşümlerin işçi sınıfı dışındaki emekçi kitlelerin çıkar ve ihtiyaçlarına cevap vermesi, özellikle gerçek bir toprak reformunun geniş köylü kitlelerini çok yakından ilgilendirmesi de bu politik hareketin bütün emekçi kitlelerin birleşik hareketi olması niteliğini kuvvetlendirmektedir. TİP.'nin bu sınıfsal niteliği bir yanıyla Türk sosyalist hareketinin gücünü ifade etmekte, sınıf tabanını genişletmektedir; ama öbür yanıyla da, hareketin sosyalist niteliğini sürdürdürebilmesi bakımından, bir zaafını teşkil etmektedir. İşçi sınıfı tüm emekçi kitle içinde azınlıktadır ve yine Türkiye'deki şartlar sonucu, var olan işçi sınıfı da TİP.'ne sahip çıkarak parti saflarını doldurmuş değildir. Bu durumda, işçi sınıfından ziyade, esas itibarıyla burjuva ideolojisine dönük diğer emekçi kitleler partide ağırlığını ve etkisini duyurmaktadır. TİP.'nin bugünkü sınıf dayanağının bu niteliği hareketin sosyalist çizgiden kaymasını kolaylaştırabilen bir faktördür; çünkü sosyalizm, asıl işçi sınıfının ekonomik ve politik ideolojisidir.

*

Bu sınıfsal etkenlere bir de seçimleri kazanma, oy toplama kaygusu eklenince sosyalist çizgiyi muhafaza edebilmek daha da zorlaşmaktadır. TİP., hep bilindiği gibi, Anayasa çerçevesi içinde seçimlerle iktidara gelmeyi öngören bir partidir. Ama "oy avcılığı" ile değil, işçi-emekçi kitleleri eğitip, örgütleyip onların bilinçli oylarıyla iktidara gelmeyi öngörür. Nedir bilinçli oy? Kendilerinin işçi-emekçi sınıflardan olduklarının, düzenin sosyalizm doğrultusunda değişmesi gerektiğinin ve bu değişikliğin ancak işçi-emekçi sınıfların iktidarı almalarıyla gerçekleşebileceğinin bilincine

varmış, bu amaçla da büyük çapta örgütlenmiş, hak ve hürriyetlerine sahip çıkarak mücadele veren kitlelerin oyları demektir. Bunun için TİP.'nin baş ödevi kitleleri eğitmek, örgütlemek, bilinçlendirmektir. Ancak bunun sonucu gelecek oylar TİP'ni iktidara getirirse, TİP programında öngördüğü köklü dönüşümleri yapabilir. Her zaman tekrarladığımız gibi, demokrasi sadece halkın belli sürelerde sandık başlarına gidip oy atması değildir. İki seçim dönemi arasında da demokratik hak ve hürriyetlerini kullanarak sesini duyurması, iktidarı etkilemesidir. TİP.'nin programında ise demokrasi, bütün bir [halde] konuşmuş, halkın toplum hayatının her kesim ve kademesinde etkin rol oynaması, söz ve karar sahibi olabilmesi öngörülmüştür.

Emekçi kitleleri eğitmek, örgütlemek ve bilinçlendirmek, uzun vadeli, sistemli bir parti çalışması gerektirir. Emekçi kitleler içinde böyle bir çalışma yapabilmek ise sağlam, bilgili, atılgan ve cesur teşkilât kadroları meydana getirmekle mümkündür.

Oysa dört yılda bir genel seçimler, iki yılda bir senato kısmî seçimleri ve mahallî seçimler, diğer partiler gibi TİP.'ni de sık sık seçim kampanyası dönemlerine sokmakta ve böylece oy toplama, oyları artırma kaygusu parti çalışmalarını üzerinde devamlı baskı yapmaktadır. Ayrıca bu durum, belediye ve il meclislerine veya Büyük Millet Meclisine girmeğe hevesli, ama sosyalizmden ve sosyalist çalışma gereklerinden az çok habersiz kişilerin partiye girmesine ve aday listelerindeki üst yerler için parti içi çekişmelere yol açmaktadır. Kısacası, seçimlere girme ve oy toplama kaygusu, bir yandan parti çalışmalarını uzun vadeli ve sistemli örgütlendirme ve bilinçlendirme çabasından kısa vadeli oy toplama çabalarına kaydırmakta, öbür yandan parti içinde “seçilme” heves ve hırsını körüklemektedir.

*

Bundan başka, partinin kuruluş ve örgütlenmesindeki bir zaaf da -ki bu da büyük ölçüde seçimler sorunuyla ilişkindir- yukarıdan beri anlattığımız yönde bir etki yapmaktadır. Her zaman önemle belirttiğimiz gibi TİP Türkiye’de ilk defa sosyal piramidin alt katlarından kurulmuş ve kısa zamanda emekçi kitleler arasında tutunmuş ve memleket yüzeyinde yayılmış sosyalist bir partidir. Ama TİP.'nin sosyalist bir parti niteliği kazanması bir anlamda “tepeden” olmuştur; yani, sosyalist kişilerin, çoğunlukla aydınların, üst yönetim kadrolarından aşağıya doğru parti kademelerinde yer alması ve partiye Türkiye'nin tarihsel ve sosyal şartlarına özgü bir kalkınma yöntemi çizen bir tüzük (Partinin amacını belirten 3. madde) ve program kazandırmalarıyla olmuştur. Normal olarak bir sosyalist parti, özellikle ilk safhalarda, yavaş örgütlenir. İşçi-emekçi kitlelerle bilinçli sosyalist kadrolar arasında yer alan karşılıklı bir etkileşme, eylem, eylemde beraber yürülme süreci içinde sosyalist hareket oluşur, etlenip kemiklenir. Oysa genel seçimlere girebilmek için 15 ilde bütün ilçeleriyle örgütlenmiş olmak şartı TİP.'ni acele ve pek de titiz davranmadan, bulabildiği kadar elemanla örgütlenmeye iteledi. Şüphesiz, TİP'nin örgütün kurulacağı il ve ilçelere merkezden gönderecek yeteri kadar elemanı ve örgütlenmenin masraflarını karşılayacak parası olmaması da bu çeşit örgütlenmeyi ilk safhada zorunlu kılıyordu. Diğer taraftan, büyük merkezler dışındaki yerlerde o kadar güçlü bir baskı vardı ki, TİP.'in mahalli bir örgütünü kurmaya kalkışmak, örgütü kurup ayakta tutabilmek büyük cesaret ve fedakârlık isteyen bir işti ve böyle insanlar çok sayıda ve kolay bulunmuyordu. Aynı imkânsızlıklar merkezle iller, illerle ilçeler ara-

sında sıkı bağların kurulmasını, mahalli örgütlerin merkezden desteklenmesini de güçleştiriyordu. Bu durum sonucu TİP. Tüzüğü, programı, yurt ve dünya meselelerinde yaptığı yorumlar ve savunduğu politik çizgi itibariyle sosyalist doğrultuda bir parti, ama çalışmalarının ve örgütlenmenin niteliği bakımından sosyalist bilinç ve disiplin seviyesine gerektiği kadar ulaşamayan bir parti haline geliyordu.

*

Bütün bu nedenler ve etkenlerle, seçimlere girmek ve seçimleri kazanmak, oyları en kısa zamanda en büyük hızla artırmak, bu işin başarılmasında bir sosyalist parti için vazgeçilmez olan şartlar bir kenara itilerek ön plâna alındı mı, işte o zaman sosyalist rotadan kaymalar, sapmalar başlar. Örgütü ve örgütlü çalışmaları güçlendirmek yerine, oy toplıyacak sihirli sloganlar bulunması peşine düşülür. Parti çalışmalarının ve propagandasının ağırlık merkezi temel sosyal yapı, sömürü düzeni ve sınıf ilişkileri meseleleri yerine üstyapı meselelerine kaydırılır; seçmenlerin duygusal tutkuları, şartlanmış diğer yargıları işlenerek oy toplama yoluna sapılır. Sosyalizmin bilimselliği şüphe ve tartışma konusu haline gelir ve sosyalizm, bilimsel gerçeklerden çok genel bir insan sevgisine, soyut (yani sınıf ilişkilerinden ve sınıf açısından ele alınmaktan uzaklaşmış) bir hürriyet anlayışına dayandırılmaya başlar. Bilime dayandığı için bir toplum düzeni, tipi olarak evrensel ve tek olan, bütün toplumlar için ergeç gerçekleşmesi tarihsel bir zorunluluk olarak görülen sosyalizm anlayışı gitgide arka plâna düşer; sosyalizmin, sosyalizme giden yöntemlerde, uygulamada ve biçimde kendini gösteren çeşitliliği üzerine gittikçe daha ağır basılarak nihayet “çeşitli sosyalizmler vardır” sonucuna kadar gidilir.

*

Yanlış anlaşılmamak için hemen belirteyim ki, bütün bu söylediklerimle seçimlere girmeyi ve oyları arttırmayı küçümsüyor değilim. İktidara gelmek için TİP.’nin seçimlere girmesi ve oylarını arttırması gerekli olduğu gibi, ayrıca, seçimlere girmek partiye sesini daha yüksek ve daha yaygın bir şekilde duyurmak imkânını veriyor. Ve bir partinin halk oyunda önemi de seçimlerdeki başarısıyla, Büyük Millet Meclisine girip girmemesi ve girdikten sonra da gösterdiği parlamento faaliyetleriyle ölçülüyor. Ben burada sadece, işçi-emekçi kitleleri eğitip örgütliyerek onların bilinçli oylarını almak ve bunun başarılabilmesi için de ne nitelikte bir parti örgütlenmesi ve çalışması yapmak gerektiğine parmak basıyorum.

Görülüyor ki, son zamanlarda TİP.’nin üst kademe yöneticileri arasında beliren görüş ayrılıkları sağcı basın ve çevrelerin iddia ettikleri ve halk oyuna inandırmak istedikleri gibi asla demokratik sosyalizm ile ihtilâlcı sosyalizm taraftarları arasında bir ayrılık ve çatışma değil, sözcülerinin meseleyi böyle koyup, böyle göstermeye çalışması anlaşılır bir şeydir. Ama esef edilecek husus, genel başkan Aybar’ın da kendisine karşı çıkan en yakın çalışma arkadaşlarını kötölemek ve giderek tasfiye edebilmek için aynı mesnedsiz, delilsiz, haksız ve kendisinin de doğru olmadığını bildiği aynı çeşitten suçlamalara başvurmuş olmasıdır. Oysa itiraz eden sesleri bu yoldan susturmaya, bu ses sahiplerini bu yoldan tasfiyeye çalışmak tepeden inmece, ceberut, despot yönetimin ta kendisidir.

Durumu ve sorunları incelemeye gelecek yazımızda devam edeceğiz.

Tüm, Sayı 1, Aralık 1968